

“*Serva ordinem et ordo servavit te*”. Entrevista a Enric Comas, jesuïta i arquitecte (1)

Dll, 28/02/2011 per Eloi Aran Sala
[Betel. Arquitectura, Art i Religió](#)

Al llarg de la segona meitat del sXX trobem religiosos que han encarnat el diàleg de la teologia i l'arquitectura en la seva vida com és el cas de Fray Coello de Portugal, de qui ja us havia parlat [aquí](#), o l'holandés Dom Hans van der Laan, al qual Esteban Fernández Cobián va dedicar un article al número 40 de la revista *Ars Sacra*. Catalunya també compta amb l'exemple del jesuïta Enric Comas de Mendoza sj, que ha compaginat la seva vocació religiosa amb l'exercici professional de l'arquitectura, donant obres com la Capella del [Col·legi Claver](#) de Raïmat, i les parròquies de [Sant Ignasi de Loiola](#) de Lleida, Sant Pere Claver a Barcelona o Mare de Déu de Bellvitge entre d'altres. Tot i ser doctor en arquitectura, l'exemple d'Enric Comas no és conegut a casa nostra i per això vaig demanar-li que em respongués a unes quantes preguntes que, de forma condensada, us aniré presentant aquests dies tot rellegint les pàgines manuscrites que em va lliurar i que guardo com un petit tresor. De moment, com a pòrtic d'entrada, presento la seva dimensió humana, pastoral i espiritual, que ha sabut trobar una síntesi personal entre la vocació i la professió, una tasca ben difícil per a tots aquells que cerquem viure la nostra tasca des de la missió, en clau de seguiment del Crist. Després de llegir-ho, agraint la sinceritat de l'autor, concloc amb una frase agustiniana que pot resumir aquesta vivència: “*Serva ordinem et ordo servavit te*” (Guarda l'ordre i l'ordre et guardarà a tu).

(EA) Arquitecte i jesuïta. És complicat compaginar la vocació amb la professió? Com es concreta i quines tensions, debilitats i forteses, presenta aquesta combinació?

No sé si en qualsevol persona és complicat o no; en el meu cas no ho va ser. Vaig pagar la quota o peatge d'exercir d'arquitecte, sense poder arribar a manifestar, ser, tot el que crec que l'arquitecte que jo era, tenia la possibilitat, i en altra situació la responsabilitat de realitzar.

No puc escriure “tensions”, sinó necessitat de cuidar la convenient organització del temps, cosa que en mi sempre ha estat difícil... i encara ho és. Debilitats? Només que sempre et sents molt inferior al que se't demana. .. Fortaleses? En primer lloc i més superficialment la de poder viure la fe “tocant de peus a terra”, és a dir ni perdent-se en “espiritualismes” alienants, ni en reduccionismes ofegants de la pregària en “l'heretgia de l'acció”. Això fou clarament el que va passar a l'acceptar i realitzar el temple-capella del Col·legi Claver a Raïmat i, més profundament, una fortalesa sorprenent; el que havia en mi una capacitat de fer coses des de mi impensables perquè Déu les animava, car per a Ell no hi ha res impossible, el que em farà exclamar interiorment, contemplant les coses fetes “per mi”, “Quina cosa tan maca és això” (que ha sortit de les meves mans) i que, si no hagués sortit així, com no puc negar, hauria de dir i dic “l'lastima que jo no sigui capaç de fer una cosa així”.

(EA) Durant molts anys has estat consiliari dels minyons escoltes, com veus avui la

dimensió de la fe en l'escoltisme?

La fe en l'escoltisme està latent, tot i que tants en el moviment diguin que no són creients. Són receptius a l'Evangeli i a la "figura" de Jesucrist, si es sap presentar la cosa, superant tòpics i deformacions enquistades en la pràctica cristiana (i potser, molt més, en altres religions). El problema es fa dur quan fiques l'Església. El que cal treballar és, en primer lloc, escoltar-los, que és més que escoltar el que diuen, "escoltar" tota la seva manera de viure, la seva manera de pensar, descobrint tot el bo i veritablement decisiu que hi ha en ells. Després, ajudar-los a ser més crítics, en una crítica veritable que sap descobrir el vàlid i el no vàlid de persones i situacions, començant per elles mateixes. I, des d'això, tenir molta paciència, no prenent que parteixin d'on han d'arribar.

(EA) Josep Baquer, Marc Vilarassau, Manuel Hernández, Pau Vidal, Antonio Morrozco... per què hi ha tants arquitectes jesuïtes?

Sant Pau ja parlava d'edificació i ell s'autoqualificava com "bon arquitecte" ([1 Co 3, 10](#))... i a l'Apocalipsi es diu "Aquest és el tabernacle on Déu habitarà amb els homes" ([Ap 21, 3](#)).

La Companyia de Jesús, al llarg de la seva història, ha tingut constructors, sobretot a missions, i fins i tot es parla d'un estil arquitectònic jesuític...

També, potser, recordo que la primera definició de l'arquitectura que vaig sentir i em quedà molt gravada a la ment me la donà el professor de projectes i era: "Arquitectura es orden"... i els Exercicis Espirituals diuen al llibre que són "para ordenar la vida...."